

FACHLITERATUR
EDITION ROMIOSINI
ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ICGL12 | 12th INTERNATIONAL CONFERENCE
ON GREEK LINGUISTICS
16 – 19 SEPTEMBER 2015
FREIE UNIVERSITÄT BERLIN, CEMOG

Proceedings of the ICGL12

vol. 1

The International Conference on Greek Linguistics is a biennial meeting on the study and analysis of Greek (Ancient, Medieval and Modern), placing particular emphasis on the later stages of the language.

PROCEEDINGS OF THE ICGL12
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ICGL12

**Thanasis Georgakopoulos, Theodossia-Soula Pavlidou, Miltos Pechlivanos,
Artemis Alexiadou, Jannis Androutsopoulos, Alexis Kalokairinos,
Stavros Skopeteas, Katerina Stathi (Eds.)**

**PROCEEDINGS OF THE 12TH INTERNATIONAL
CONFERENCE ON GREEK LINGUISTICS**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ 12^{ΟΥ} ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ**

VOL. 1

© 2017 Edition Romiosini/CeMoG, Freie Universität Berlin. Alle Rechte vorbehalten.
Vertrieb und Gesamtherstellung: Epubli (www.epubli.de)
Satz und Layout: Rea Papamichail / Center für Digitale Systeme, Freie Universität Berlin
Gesetzt aus Minion Pro
Umschlaggestaltung: Thanasis Georgiou, Yorgos Konstantinou
Umschlagillustration: Yorgos Konstantinou

ISBN 978-3-946142-34-8
Printed in Germany

Online-Bibliothek der Edition Romiosini:
www.edition-romiosini.de

*Στη μνήμη του Gaberell Drachman (†10.9.2014)
και της Αγγελικής Μαλικούτη-Drachman (†4.5.2015)
για την τεράστια προσφορά τους στην ελληνική γλωσσολογία
και την αγάπη τους για την ελληνική γλώσσα*

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΕΚΔΟΤΩΝ

Το 12ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας (International Conference on Greek Linguistics/ICGL12) πραγματοποιήθηκε στο Κέντρο Νέου Ελληνισμού του Ελεύθερου Πανεπιστημίου του Βερολίνου (Centrum Modernes Griechenland, Freie Universität Berlin) στις 16-19 Σεπτεμβρίου 2015 με τη συμμετοχή περίπου τετρακοσίων συνέδρων απ' όλον τον κόσμο.

Την Επιστημονική Επιτροπή του ICGL12 στελέχωσαν οι Θανάσης Γεωργακόπουλος, Θεοδοσία-Σούλα Παυλίδου, Μίλτος Πεχλιβάνος, Άρτεμις Αλεξιάδου, Δώρα Αλεξοπούλου, Γιάννης Ανδρουτσόπουλος, Αμαλία Αρβανίτη, Σταύρος Ασημακόπουλος, Αλεξάνδρα Γεωργακοπούλου, Κλεάνθης Γκρώμαν, Σαβίνα Ιατρίδου, Mark Janse, Brian Joseph, Αλέξης Καλοκαιρινός, Ναπολέον Κάτσος, Ευαγγελία Κορδώνη, Αμαλία Μόζερ, Ελένη Μπουτουλούση, Κική Νικηφορίδου, Αγγελική Ράλλη, Άννα Ρούσου, Αθηνά Σιούπη, Σταύρος Σκοπετέας, Κατερίνα Στάθη, Μελίτα Σταύρου, Αρχόντω Τερζή, Νίνα Τοπιντζή, Ιάνθη Τσιμπλή και Σταυρούλα Τσιπλάκου.

Την Οργανωτική Επιτροπή του ICGL12 στελέχωσαν οι Θανάσης Γεωργακόπουλος, Αλέξης Καλοκαιρινός, Κώστας Κοσμάς, Θεοδοσία-Σούλα Παυλίδου και Μίλτος Πεχλιβάνος.

Οι δύο τόμοι των πρακτικών του συνεδρίου είναι προϊόν της εργασίας της Εκδοτικής Επιτροπής στην οποία συμμετείχαν οι Θανάσης Γεωργακόπουλος, Θεοδοσία-Σούλα Παυλίδου, Μίλτος Πεχλιβάνος, Άρτεμις Αλεξιάδου, Γιάννης Ανδρουτσόπουλος, Αλέξης Καλοκαιρινός, Σταύρος Σκοπετέας και Κατερίνα Στάθη.

Παρότι στο συνέδριο οι ανακοινώσεις είχαν ταξινομηθεί σύμφωνα με θεματικούς άξονες, τα κείμενα των ανακοινώσεων παρατίθενται σε αλφαβητική σειρά, σύμφωνα με το λατινικό αλφάβητο· εξαίρεση αποτελούν οι εναρκτήριες ομιλίες, οι οποίες βρίσκονται στην αρχή του πρώτου τόμου.

Η Οργανωτική Επιτροπή του ICGL12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα εκδοτών	7
Περιεχόμενα	9
Peter Mackridge: <i>Some literary representations of spoken Greek before nationalism(1750-1801)</i>	17
Μαρία Σηφιανού: <i>Η έννοια της ευγένειας στα Ελληνικά</i>	45
Σπυριδούλα Βαρλοκώστα: <i>Syntactic comprehension in aphasia and its relationship to working memory deficits</i>	75
Ευαγγελία Αχλάδη, Αγγελική Δούρη, Ευγενία Μαλικούτη & Χρυσάνθη Παρασχάκη-Μπαράν: <i>Γλωσσικά λάθη τουρκόφωνων μαθητών της Ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας: Ανάλυση και διδακτική αξιοποίηση</i>	109
Κατερίνα Αλεξανδρή: <i>Η μορφή και η σημασία της διαβάθμισης στα επίθετα που δηλώνουν χρώμα</i>	125
Eva Anastasi, Ageliki Logotheti, Stavri Panayiotou, Marilena Serafim & Charalambos Themistocleous: <i>A Study of Standard Modern Greek and Cypriot Greek Stop Consonants: Preliminary Findings</i>	141
Anna Anastassiadis-Symeonidis, Elisavet Kiourti & Maria Mitsiaki: <i>Inflectional Morphology at the service of Lexicography: ΚΟΜΟΛεξ, A Cypriot Morphological Dictionary</i>	157

Γεωργία Ανδρέου & Ματίνα Τασιούδη: <i>Η ανάπτυξη του λεξιλογίου σε παιδιά με Σύνδρομο Απνοιών στον Ύπνο</i>	175
Ανθούλα- Ελευθερία Ανδρεσάκη: <i>Ιατρικές μεταφορές στον δημοσιογραφικό λόγο της κρίσης: Η οπτική γωνία των Γερμανών</i>	187
Μαρία Ανδριά: <i>Προσεγγίζοντας θέματα Διαγλωσσικής Επίδρασης μέσα από το πλαίσιο της Γνωσιακής Γλωσσολογίας: ένα παράδειγμα από την κατάκτηση της Ελληνικής ως L2</i>	199
Spyros Armostis & Kakia Petinou: <i>Mastering word-initial syllable onsets by Cypriot Greek toddlers with and without early language delay</i>	215
Julia Bacskai-Atkari: <i>Ambiguity and the Internal Structure of Comparative Complements in Greek</i>	231
Costas Canakis: <i>Talking about same-sex parenthood in contemporary Greece: Dynamic categorization and indexicality</i>	243
Michael Chiou: <i>The pragmatics of future tense in Greek</i>	257
Maria Chondrogianni: <i>The Pragmatics of the Modern Greek Segmental Markers</i>	269
Katerina Christopoulou, George J. Xydopoulos & Anastasios Tsangalidis: <i>Grammatical gender and offensiveness in Modern Greek slang vocabulary</i>	291
Aggeliki Fotopoulou, Vasiliki Foufi, Tita Kyriacopoulou & Claude Martineau: <i>Extraction of complex text segments in Modern Greek</i>	307
Αγγελική Φωτοπούλου & Βούλα Γιούλη: <i>Από την «Έκφραση» στο «Πολύτροπο»: σχεδιασμός και οργάνωση ενός εννοιολογικού λεξικού</i>	327
Marianthi Georgalidou, Sofia Lampropoulou, Maria Gasouka, Apostolos Kostas & Xanthippi Foulidi: <i>“Learn grammar”: Sexist language and ideology in a corpus of Greek Public Documents</i>	341
Maria Giagkou, Giorgos Fragkakis, Dimitris Pappas & Harris Papageorgiou: <i>Feature extraction and analysis in Greek L2 texts in view of automatic labeling for proficiency levels</i>	357

Dionysis Goutsos, Georgia Fragaki, Irene Florou, Vasiliki Kakousi & Paraskevi Savvidou: <i>The Diachronic Corpus of Greek of the 20th century: Design and compilation</i>	369
Kleanthes K. Grohmann & Maria Kambanaros: <i>Bilectalism, Comparative Bilingualism, and the Gradience of Multilingualism: A View from Cyprus</i>	383
Günther S. Henrich: „Γεωγραφία νεωτερική“ στο Λίβιστρος και Ροδάμνη: μετατόπιση ονομάτων βαλτικών χωρών προς την Ανατολή;.....	397
Noriyo Hoozawa-Arkenau & Christos Karvounis: <i>Vergleichende Diglossie - Aspekte im Japanischen und Neugriechischen: Veritäten - Interferenz</i>	405
Μαρία Ιακώβου, Ηριάννα Βασιλειάδη-Λιναρδάκη, Φλώρα Βλάχου, Όλγα Δήμα, Μαρία Καββαδία, Τατιάνα Κατσίνα, Μαρίνα Κουτσουμπού, Σοφία-Νεφέλη Κύτρου, Χριστίνα Κωστάκου, Φρόσω Παππά & Σταυριαλένα Περρέα: <i>ΣΕΠΙΜΕ2: Μια καινούρια πηγή αναφοράς για την Ελληνική ως Γ2</i>	419
Μαρία Ιακώβου & Θωμαΐς Ρουσουλιώτη: <i>Βασικές αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης του νέου μοντέλου αναλυτικών προγραμμάτων για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας</i>	433
Μαρία Καμηλάκη: «Μαζί μου ασχολείσαι, πόσο μαλάκας είσαι!»: Λέξεις-ταμπού και κοινωνιογλωσσικές ταυτότητες στο σύγχρονο ελληνόφωνο τραγούδι.....	449
Μαρία Καμηλάκη, Γεωργία Κατσούδα & Μαρία Βραχιονίδου: <i>Η εννοιολογική μεταφορά σε λέξεις-ταμπού της ΝΕΚ και των νεοελληνικών διαλέκτων</i>	465
Eleni Karantzola, Georgios Mikros & Anastassios Papaioannou: <i>Lexico-grammatical variation and stylometric profile of autograph texts in Early Modern Greek</i>	479
Sviatlana Karpava, Maria Kambanaros & Kleanthes K. Grohmann: <i>Narrative Abilities: MAINing Russian–Greek Bilingual Children in Cyprus</i>	493
Χρήστος Καρβούνης: <i>Γλωσσικός εξαρχαϊσμός και «ιδεολογική» νόρμα: Ζητήματα γλωσσικής διαχείρισης στη νέα ελληνική</i>	507

Demetra Katis & Kiki Nikiforidou: <i>Spatial prepositions in early child Greek: Implications for acquisition, polysemy and historical change</i>	525
Γεωργία Κατσούδα: <i>Το επίθημα -ούνα στη ΝΕΚ και στις νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	539
George Kotzoglou: <i>Sub-extraction from subjects in Greek: Its existence, its locus and an open issue</i>	555
Veranna Kyprioti: <i>Narrative, identity and age: the case of the bilingual in Greek and Turkish Muslim community of Rhodes, Greece</i>	571
Χριστίνα Λύκου: <i>Η Ελλάδα στην Ευρώπη της κρίσης: Αναπαραστάσεις στον ελληνικό δημοσιογραφικό λόγο</i>	583
Nikos Liosis: <i>Systems in disruption: Propontis Tsakonian</i>	599
Katerina Magdou, Sam Featherston: <i>Resumptive Pronouns can be more acceptable than gaps: Experimental evidence from Greek</i>	613
Maria Margarita Makri: <i>Opos identity comparatives in Greek: an experimental investigation</i>	629
2ος Τόμος	
Περιεχόμενα	651
Vasiliki Makri: <i>Gender assignment to Romance loans in Katoitaliótika: a case study of contact morphology</i>	659
Evgenia Malikouti: <i>Usage Labels of Turkish Loanwords in three Modern Greek Dictionaries</i>	675
Persephone Mamoukari & Penelope Kambakis-Vougiouklis: <i>Frequency and Effectiveness of Strategy Use in SILL questionnaire using an Innovative Electronic Application</i>	693

Georgia Maniati, Voula Gotsoulia & Stella Markantonatou: <i>Contrasting the Conceptual Lexicon of ILSP (CL-ILSP) with major lexicographic examples</i>	709
Γεώργιος Μαρκόπουλος & Αθανάσιος Καρασίμος: <i>Πολυεπίπεδη επισημείωση του Ελληνικού Σώματος Κειμένων Αφασικού Λόγου</i>	725
Πωλίνα Μεσηνιώτη, Κατερίνα Πούλιου & Χριστόφορος Σουγανίδης: <i>Μορφοσυντακτικά λάθη μαθητών Τάξεων Υποδοχής που διδάσκονται την Ελληνική ως Γ2</i>	741
Stamatia Michalopoulou: <i>Third Language Acquisition. The Pro-Drop-Parameter in the Interlanguage of Greek students of German</i>	759
Vicky Nanousi & Arhonto Terzi: <i>Non-canonical sentences in agrammatism: the case of Greek passives</i>	773
Καλομοίρα Νικολού, Μαρία Ξεφτέρη & Νίτσα Παραχεράκη: <i>Το φαινόμενο της σύνθεσης λέξεων στην κυκλαδοκρητική διαλεκτική ομάδα</i>	789
Ελένη Παπαδάμου & Δώρας Κ. Κυριαζής: <i>Μορφές διαβαθμιστικής αναδίπλωσης στην ελληνική και στις άλλες βαλκανικές γλώσσες</i>	807
Γεράσιμος Σοφοκλής Παπαδόπουλος: <i>Το δίπολο «Εμείς και οι Άλλοι» σε σχόλια αναγνωστών της Lifo σχετικά με τη Χρυσή Αυγή</i>	823
Ελένη Παπαδοπούλου: <i>Η συνδυαστικότητα υποκοριστικών επιθημάτων με β' συνθετικό το επίθημα -άκι στον διαλεκτικό λόγο</i>	839
Στέλιος Πιπερίδης, Πένυ Λαμπροπούλου & Μαρία Γαβριηλίδου: <i>clarin:el. Υποδομή τεκμηρίωσης, διαμοιρασμού και επεξεργασίας γλωσσικών δεδομένων</i>	851
Maria Pontiki: <i>Opinion Mining and Target Extraction in Greek Review Texts</i>	871
Anna Roussou: <i>The duality of mīpos</i>	885

Stathis Selimis & Demetra Katis: <i>Reference to static space in Greek: A cross-linguistic and developmental perspective of poster descriptions</i>	897
Evi Sifaki & George Tsoulas: <i>XP-V orders in Greek</i>	911
Konstantinos Sipitanos: <i>On desiderative constructions in Naousa dialect</i>	923
Eleni Staraki: <i>Future in Greek: A Degree Expression</i>	935
Χριστίνα Τακούδα & Ευανθία Παπαευθυμίου: <i>Συγκριτικές διδακτικές πρακτικές στη διδασκαλία της ελληνικής ως Γ2: από την κριτική παρατήρηση στην αναπλαισίωση</i>	945
Alexandros Tantos, Giorgos Chatzioannidis, Katerina Lykou, Meropi Papatheohari, Antonia Samara & Kostas Vlachos: <i>Corpus C58 and the interface between intra- and inter-sentential linguistic information</i>	961
Arhonto Terzi & Vina Tsakali: <i>The contribution of Greek SE in the development of locatives</i>	977
Paraskevi Thomou: <i>Conceptual and lexical aspects influencing metaphor realization in Modern Greek</i>	993
Nina Topintzi & Stuart Davis: <i>Features and Asymmetries of Edge Geminates</i>	1007
Liana Tronci: <i>At the lexicon-syntax interface Ancient Greek constructions with ἔχειν and psychological nouns</i>	1021
Βίλλυ Τσάκωνα: <i>«Δημοκρατία είναι 4 λύκοι και 1 πρόβατο να ψηφίζουν για φαγητό»:Αναλύοντας τα ανέκδοτα για τους/τις πολιτικούς στην οικονομική κρίση</i>	1035
Ειρήνη Τσαμαδοῦ- Jacobberger & Μαρία Ζέρβα: <i>Εκμάθηση ελληνικών στο Πανεπιστήμιο Στρασβούργου: κίνητρα και αναπαραστάσεις</i> ...	1051
Stavroula Tsiplakou & Spyros Armostis: <i>Do dialect variants (mis)behave? Evidence from the Cypriot Greek koine</i>	1065
Αγγελική Τσόκογλου & Σύλα Κλειδή: <i>Συζητώντας τις δομές σε -οντας</i>	1077

Αλεξιάννα Τσότσου:	
<i>Η μεθοδολογική προσέγγιση της εικόνας της Γερμανίας στις ελληνικές εφημερίδες</i>	1095
Anastasia Tzilinis:	
<i>Begründendes Handeln im neugriechischen Wissenschaftlichen Artikel: Die Situierung des eigenen Beitrags im Forschungszusammenhang.....</i>	1109
Κυριακούλα Τζωρτζάτου, Αργύρης Αρχάκης, Άννα Ιορδανίδου & Γιώργος Ι. Ευδόπουλος:	
<i>Στάσεις απέναντι στην ορθογραφία της Κοινής Νέας Ελληνικής: Ζητήματα ερευνητικού σχεδιασμού</i>	1123
Nicole Vassalou, Dimitris Papazachariou & Mark Janse:	
<i>The Vowel System of Mišótika Cappadocian</i>	1139
Marina Vassiliou, Angelos Georgaras, Prokopis Prokopidis & Haris Papageorgiou:	
<i>Co-referring or not co-referring? Answer the question!.....</i>	1155
Jeroen Vis:	
<i>The acquisition of Ancient Greek vocabulary.....</i>	1171
Christos Vlachos:	
<i>Mod(aliti)es of lifting wh-questions.....</i>	1187
Ευαγγελία Βλάχου & Κατερίνα Φραντζή:	
<i>Μελέτη της χρήσης των ποσοδεικτών λίγο-λιγάκι σε κείμενα πολιτικού λόγου</i>	1201
Madeleine Voga:	
<i>Τι μας διδάσκουν τα ρήματα της ΝΕ σχετικά με την επεξεργασία της μορφολογίας.....</i>	1213
Werner Voigt:	
<i>«Σεληνάκι μου λαμπρό, φέγγε μου να περπατώ ...» oder: warum es in dem bekannten Lied nicht so, sondern eben φεγγαράκι heißt und ngr. φεγγάρι</i>	1227
Μαρία Βραχιονίδου:	
<i>Υποκοριστικά επιρρήματα σε νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	1241
Jeroen van de Weijer & Marina Tzakosta:	
<i>The Status of *Complex in Greek.....</i>	1259
Theodoros Xioufis:	
<i>The pattern of the metaphor within metonymy in the figurative language of romantic love in modern Greek.....</i>	1275

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ:
ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΟΓΟ

Χριστίνα Λύκου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
clykou@enl.uoa.gr

Abstract

Viewing crisis as socially and discursively construed and acknowledging the important role of the media in shaping a European public sphere, this paper investigates the representations of the crisis and of the relationship between Greece and the EU construed in two Greek newspapers of different ideological positioning during different phases of the crisis. The analysis draws on systemic functional linguistics paradigm assisted by Wordsmith 6.0 concordance corpus tool. It is argued that the different representations developed in the phases of the crisis relate to changes in the broader socio-political context and to the ideological positioning of the newspapers.

Λέξεις-κλειδιά: κρίση, Ελλάδα, Ευρώπη, αναπαραστάσεις, δημοσιογραφικός λόγος, συστημική λειτουργική γλωσσολογία

1. Εισαγωγή

Από την αρχή της κρίσης στην ευρωζώνη το 2009 η Ελλάδα υπήρξε η μόνη χώρα που έλαβε τέτοια αρνητική προσοχή από τον διεθνή τύπο (Tzogopoulos 2013). Όπως επισημαίνουν οι Σεβαστάκης & Σταυρακάκης (2012) είναι αξιο απορίας πώς μια μικρή χώρα έγινε το επίκεντρο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Πολλές μελέτες έχουν εκπονηθεί που διερευνούν την εικόνα που συγκροτείται για την Ελλάδα σε εφημερί-

δες και περιοδικά κυρίως του διεθνούς τύπου από τα πρώτα χρόνια της κρίσης μέχρι πρόσφατα (βλ. ενδεικτικά Kutter 2014, Lambropoulou 2014, Mylonas 2014, Touri and Rogers 2013, Wodak and Angouri 2014).

Η μεγάλη έμφαση στην ανάλυση του δημοσιογραφικού λόγου καταδεικνύει και τη σπουδαιότητα του ρόλου του στη συγκρότηση της κρίσης. Η Wodak (2009) υποστηρίζει ότι τα μέσα ενημέρωσης συχνά επιτείνουν την εικόνα της κρίσης στη διεθνή δημόσια σφαίρα –στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και η Juco (2010) για την εικόνα της κρίσης στην Ελλάδα– και συχνά δημιουργούν μια πραγματικότητα που εξυπηρετεί συγκεκριμένα πολιτικά συμφέροντα και σχετίζεται με δογματικές απόψεις.

Θεωρώντας ότι η κρίση συγκροτείται κοινωνικά και κειμενικά σε συνάρτηση με συγκεκριμένα κοινωνικοπολιτισμικά και ιστορικά πλαίσια και λαμβάνοντας υπόψη τον κομβικό ρόλο του δημοσιογραφικού λόγου στη συγκρότηση και αναπαραγωγή των αναπαραστάσεων για την κρίση, το άρθρο αυτό διερευνά τις διαφορετικές αναπαραστάσεις που συγκροτούνται για την κρίση στην Ελλάδα και τη σχέση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ευρώπη/ΕΕ σε δυο ελληνικές εφημερίδες σε διαφορετικές φάσεις της κρίσης. Εξετάζονται επίσης οι αλλαγές στις αναπαραστάσεις κατά την εξέλιξη της κρίσης και η σχέση τους με τις αλλαγές στο ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο, καθώς υποστηρίζεται ότι οι αναπαραστάσεις βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με το κοινωνικο-πολιτικό πλαίσιο στο οποίο συγκροτούνται. Τέλος, διερευνάται η σχέση των αναπαραστάσεων στις διαφορετικές φάσεις της κρίσης με τον πολιτικό προσανατολισμό της εφημερίδας.

2. Θεωρητικό πλαίσιο και μεθοδολογία

Υιοθετώντας την κοινωνιοσημειωτική προσέγγιση για τη γλώσσα (Halliday and Hasan 1989), η ανάλυση αντλεί από το υπόδειγμα της Συστημικής Λειτουργικής Γλωσσολογίας (Halliday and Matthiessen 2004). Διενεργείται λεξικογραμματική ανάλυση των κειμένων με σκοπό τη διερεύνηση των αναπαραστάσεων που συγκροτούνται για τους δυο βασικούς κοινωνικούς δράστες, την Ελλάδα και την ΕΕ/ Ευρώπη, στις δυο εφημερίδες. Στην ανάλυση έμφαση δίνεται στην ιδεοποιητική (ideational) μεταλειτουργία που γραμματικά πραγματώνεται μέσω του συστήματος μεταβιβαστικότητας, το οποίο αποτελεί τη γραμματική πηγή μέσω της οποίας οι άνθρωποι νοηματοδοτούν την εμπειρία τους. Αποτελείται από τρία βασικά στοιχεία: τις διαδικασίες, τους μετέχοντες και τα στοιχεία περιστασης (Halliday and Matthiessen 2004).

Εστιάζοντας στους κυριότερους γραμματικούς ρόλους που αποδίδονται στην Ελλάδα και στην ΕΕ και στις αντίστοιχες διαδικασίες στις οποίες είναι μετέχουσες διαφωτίζουμε τους τρόπους με τους οποίους συγκροτούνται ως κοινωνικοί δράστες στις διαφορετικές φάσεις της κρίσης, κάνοντας έτσι συγκρίσεις ανάμεσα στις αναπαραστάσεις που αναπτύσσονται στις δυο εφημερίδες. Με τον τρόπο αυτό μπορούμε να ερμηνεύσουμε τις διαφορετικές αναπαραστάσεις τόσο σε σχέση με τη διαφορετική πολιτική τοποθέτηση της κάθε εφημερίδας όσο και σε σχέση με το ευρύτερο κοινωνικό –πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο με το οποίο βρίσκονται σε σχέση άμεσης αλληλεπίδρασης.

Η γραμματική ανάλυση επικουρείται από το μεθοδολογικό εργαλείο των σωματών κειμένων Wordsmith 6.0, που αρχικά χρησιμοποιήθηκε για τον εντοπισμό όλων των περιπτώσεων στις οποίες μετέχουσες είναι η Ελλάδα και η ΕΕ, παρέχοντας και το συμπραστικό τους περιβάλλον, οι οποίες στη συνέχεια αναλύθηκαν με βάση το σύστημα μεταβιβασιμότητας. Το λογισμικό αυτό αποδείχτηκε ιδιαίτερα χρήσιμο τόσο σε ποσοτικό όσο και σε ποιοτικό επίπεδο, καθώς παρείχε και συχνότητες εμφάνισης των κοινωνικών δραστηριοτήτων με αποτέλεσμα τη διευκόλυνση του εντοπισμού των σημαντικότερων γραμματικών τους ρόλων και κατ' επέκταση των αντίστοιχων αναπαραστάσεων.

3. Το σώμα κειμένων

Τα δεδομένα προς διερεύνηση αποτελούνται από κείμενα από δυο ελληνικές εφημερίδες καθημερινής κυκλοφορίας, την *Καθημερινή* και *Τα Νέα*. Η επιλογή των εφημερίδων βασίστηκε τόσο στην ευρεία κυκλοφορία τους στην έντυπη και την ηλεκτρονική έκδοσή τους όσο και στη διαφορετική πολιτική τους τοποθέτηση. Η *Καθημερινή* θεωρείται εφημερίδα κεντροδεξιάς πολιτικής τοποθέτησης και έχει χαρακτηριστεί ως ελιτίστικη εφημερίδα, ενώ *Τα Νέα* με περισσότερο λαϊκό προφίλ θεωρείται ότι έχουν κεντροαριστερό πολιτικό προσανατολισμό. Και οι δυο εφημερίδες παίζουν σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης και, όπως επισημαίνουν οι Politis & Kakavouliá (2006), καλύπτουν ένα πολυφωνικό συνεχές και μια ποικιλία διαφορετικών φωνών στην ελληνική δημοσιογραφική σφαίρα.

Τα κείμενα είναι κυρίως ανταποκρίσεις και αναλύσεις (reports) και αφορούν την οικονομική και πολιτική κρίση τόσο σε σχέση με την Ελλάδα όσο και αναφορικά με την ΕΕ. Έχουν επιλεγεί από δυο περιόδους στις οποίες συνέβαιναν σημαντικά γεγονότα

γύρω από την κρίση στην Ελλάδα: η πρώτη περίοδος (Φεβρουάριος-Ιούνιος 2010) σηματοδοτεί τα αρχικά στάδια της κρίσης όταν ξεκίνησε η πολιτική των μέτρων λιτότητας και άρχισαν οι πρώτες αντιδράσεις από την ελληνική κοινωνία. Η δεύτερη (Νοέμβριος 2014-Ιανουάριος 2015) είναι μια προεκλογική περίοδος όπου στην Ελλάδα ύστερα από μια μακρά περίοδο κρίσης και πολιτικών λιτότητας και μετά από μια ανεπιτυχή επιστροφή στις οικονομικές αγορές διαφαίνεται για πρώτη φορά η ανάληψη της εξουσίας από ένα αριστερό κόμμα (ΣΥΡΙΖΑ).

Τα κείμενα έχουν αντληθεί από το ηλεκτρονικό αρχείο των εφημερίδων μέσω των λέξεων κλειδιών 'Ελλάδα', 'Ευρώπη', 'Ευρωπαϊκή Ένωση' και 'κρίση' για την κάθε περίοδο. Συνιστούν ένα σώμα κειμένων που αποτελείται από 66 κείμενα και 49.130 λέξεις (Πίνακας 1).

	Καθημερινή	Τα Νέα	Σύνολο
Φεβρ.- Ιούνιος 2010	12.646 λέξεις 15 άρθρα	12.305 λέξεις 16 άρθρα	24.951 λέξεις 31 άρθρα
Νοέμβριος 2014-Ιανουάριος 2015	12.178 λέξεις 18 άρθρα	12.001 λέξεις 17 άρθρα	24.179 λέξεις 35 άρθρα
Σύνολο	24.824 λέξεις 33 άρθρα	24.306 λέξεις 33 άρθρα	49.130 λέξεις 66 άρθρα

Πίνακας 1 | Το σώμα κειμένων

4. Αναπαραστάσεις της Ελλάδας και της ΕΕ στην Καθημερινή

4.1. Στην αρχή της κρίσης (Καθημερινή, 2010)

Η Καθημερινή στην πρώτη περίοδο της κρίσης αναπτύσσει μια αντιφατική εικόνα για την Ελλάδα: από τη μια η Ελλάδα συγκροτείται ως ένας αδύναμος κοινωνικός δράστης που υφίσταται τις πράξεις και τις πολιτικές αποφάσεις κυρίως της ΕΕ, καθιστώντας με αυτό τον τρόπο την τελευταία ως υπεύθυνη για την κρίση, ενώ από την άλλη αποδίδονται ευθύνες στην Ελλάδα για την κρίση λόγω των εγγενών προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας.

Πιο συγκεκριμένα, η αναπαράσταση της Ελλάδας ως μη ισχυρού κοινωνικού δράστη πραγματοποιείται γραμματικά μέσω του ρόλου της ως Στόχου σε υλικές διαδικασίες,

που είναι και ο συχνότερος ρόλος της (14 φορές), στις οποίες κατά κανόνα δράστης είναι η ΕΕ/ Ευρώπη. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα 1 και 2 όπου η επιλογή των διαδικασιών «στηρίζω», «υποστηρίζω» επιτείνει τη διαφορά δυναμικής ανάμεσα στους δυο κοινωνικούς δράστες.

- 1) Μετά τις συναντήσεις του πρωθυπουργού κ. Γ. Παπανδρέου με τον Γάλλο πρόεδρο και την κ. Μέρκελ, ήρθαν χθες στο προσκήνιο δύο σχέδια τα οποία επεξεργάζεται η Ευρώπη για να στηρίξει την Ελλάδα. (kath9.3.2010)
- 2) «Η Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να είναι έτοιμη να υποστηρίξει την Ελλάδα. Όμως η Ευρώπη μπορεί να βοηθήσει μόνο αν η Ελλάδα επιθυμεί να βοηθήσει τον εαυτό της», τόνισε νωρίτερα σε δήλωσή του ο κ. Όλι Ρεν. (kath29.6.2010)

Η αντιφατική αναπαράσταση που αναπτύσσεται την ίδια περίοδο θέτει την Ελλάδα ως υπαίτια για την κρίση, εστιάζοντας στα «κακώς κείμενα» της ελληνικής κοινωνίας. Πραγματώνεται γραμματικά κυρίως μέσω του ρόλου της ως φορέα σε συσχετιστικές διαδικασίες, οι οποίες της αποδίδουν χαρακτηριστικά όπως η ασυνείδητη διαχείριση της οικονομίας (παράδειγμα 3). Στο ίδιο άρθρο γίνεται αναφορά στα εγγενή προβλήματα του ελληνικού πολιτικού συστήματος, στο «*πελατειακό σύστημα και τις κρατικές παροχές σε διάφορες κοινωνικές ομάδες*», ενώ σε άλλη περίπτωση (παράδειγμα 4) ως κύρια αιτία της κρίσης συγκροτείται ο άκρατος καταναλωτισμός ως ένδειξη κοινωνικής θέσης και ισχύος.

- 3) Η Ελλάδα έγινε σε όλο τον κόσμο παράδειγμα επιπόλαιης και ασυνείδητης οικονομικής συμπεριφοράς. (kath2.5.2010)
- 4) Ο Βολφ Κλιντς αποκάλυψε ότι η Ελλάδα έχει το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν ποσοστό αυτοκινήτων τύπου Porsche Cayenne στην Ευρώπη! (kath28.3.2010)

Η οπτική αυτή που προάγει η *Καθημερινή* αντιμετωπίζει την κρίση ως αποτέλεσμα πολιτισμικών αιτιών και όχι ως το αποτέλεσμα μιας συστημικής κρίσης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Mylonas (2012), η οπτική αυτή, η οποία αναπτύσσεται και σε τοπικά και σε διεθνή μέσα, εξυπηρετείται από την αναπαραγωγή στερεοτυπικών απόψεων, όπως συμβαίνει στις παραπάνω περιπτώσεις.

Εκτός από την απόδοση ευθυνών, η *Καθημερινή* σε αυτή τη φάση της κρίσης εστιάζει και στη δύσκολη κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η Ελλάδα, είτε μέσω του ρόλου της ως φορέα σε συσχετιστικές διαδικασίες (παράδειγμα 5) είτε ως δράστη σε

υλικές διαδικασίες (παράδειγμα 6). Στην τελευταία μάλιστα περίπτωση η δεοντική τροπικότητα «θα αναγκαστεί» επιτείνει τις αντίξοες οικονομικές συνθήκες που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα.

- 5) Στο μπλοκ των φτωχών η Ελλάδα. Η χρηματοπιστωτική κρίση έχει εντείνει τις διαφορές που χώριζαν τα κράτη-μέλη της Ευρώπης. (kath23.6.2010)
- 6) Αν δεν πειστούν, τότε θα υπονομευτεί κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια, γιατί η Ελλάδα θα αναγκαστεί να πληρώνει πολύ υψηλά επιτόκια. (kath7.3.2010)

Ως προς τις αναπαραστάσεις της ΕΕ/Ευρώπης, εκτός από την εικόνα του δυναμικού κοινωνικού δράστη της οποίας οι πράξεις μπορούν να επηρεάσουν την Ελλάδα (βλ. παραδείγματα 1 και 2), η ΕΕ αναπαριστάται στην *Καθημερινή* και ως υπεύθυνη για την κρίση εξαιτίας της έλλειψης οικονομικής και πολιτικής της ενοποίησης. Η αναπαράσταση αυτή πραγματώνεται λεξικογραμματικά μέσω του ρόλου της ως αισθανόμενη σε νοητικές διαδικασίες, ειδικότερα σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων, όπως στο παράδειγμα 7 όπου συγκροτείται η κωλυσιεργία της για την ενοποίηση της οικονομικής της πολιτικής.

- 7) Ωστόσο, για τον κ. Φερχόφσταντ, το κρίσιμο ζήτημα της εποχής μας είναι αν η Ευρώπη θα αποφασίσει να συντονίσει, για πρώτη φορά ουσιαστικά, αποτελεσματικότερα την οικονομική και κοινωνική πολιτική της. (kath 7.3.2010)

4.2. Στη δίνη της κρίσης (*Καθημερινή*, 2014 – αρχές 2015)

Στη δεύτερη περίοδο στην *Καθημερινή* εξακολουθούν να αποδίδονται ευθύνες στην Ελλάδα για την κρίση λόγω των εγγενών προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας που κυριαρχούν στη δημόσια σφαίρα, αλλά δίνεται επίσης έμφαση στο κρίσιμο σημείο στο οποίο βρίσκεται η Ελλάδα και στις αντίξοες συνθήκες που αντιμετωπίζει. Μέσω του συχνότερου γραμματικού ρόλου της ως φορέα η Ελλάδα συγκροτείται ως χώρα που βρίσκεται 'στην κόψη του ξυραφιού' και 'στην κρισιμότερη καμπή' στην προσπάθειά της να εξέλθει από την κρίση (παράδειγμα 8).

- 8) Η Ελλάδα βρίσκεται στην κρισιμότερη καμπή της προσπάθειας εξόδου από την κρίση και την επιστροφή στην ομαλότητα. (kath23.11.2014).

Μέσω του ίδιου γραμματικού ρόλου συγκροτείται και η ευθύνη της Ελλάδας για την κρίση, από τη μια αμφισβητώντας τις προσπάθειές της μέχρι τώρα να ακολουθήσει τον εκσυγχρονισμό και τις αξίες που πρεσβεύει η Ευρώπη (παράδειγμα 9) και από την άλλη εστιάζοντας στα χρόνια προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας, όπως είναι οι ελλείψεις σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (παράδειγμα 10).

- 9) Η Ελλάδα που πασχίζει να βρει τον δρόμο προς τον ευρωπαϊκό εκσυγχρονισμό και τις ευρωπαϊκές αξίες. Να γίνει μια κανονική ευρωπαϊκή χώρα. (kath23.11.2014)
- 10) Η Ελλάδα έχει ένα τεράστιο έλλειμμα παιδείας. Και δεν εννοώ μόνο τα πανεπιστήμια, αλλά κυρίως τη Μέση Εκπαίδευση. (kath28.12.2014.2)

Ευθύνες αποδίδονται και στην ΕΕ/ Ευρώπη, αλλά σε αντίθεση με την πρώτη περίοδο όπου η έμφαση δινόταν στις αιτίες της κρίσης, στην περίοδο αυτή η *Καθημερινή* εστιάζει στην (κακή) διαχείριση της κρίσης λόγω των πολιτικών λιτότητας. Η ΕΕ συγκροτείται ως μια οντότητα που κάνει λάθη και στερείται ιδεών αντιμετώπισης της κρίσης και συλλογικότητας, αναπαράσταση που πραγματώνεται μέσω και των τριών συχνότερων γραμματικών ρόλων της ΕΕ. Συγκεκριμένα, μέσω του φορέα σε συσχετιστικές διαδικασίες η ΕΕ αναπαριστάται να εμμένει στις πολιτικές λιτότητας και όχι να στοχεύει στην ανάπτυξη, όπως στο παράδειγμα 11, μέσω του δράστη σε υλικές διαδικασίες της αποδίδονται ευθύνες για τη μη συλλογική και ώριμη αντιμετώπιση της κρίσης (παράδειγμα 12), ενώ στο επόμενο παράδειγμα ως αισθανόμενη παρουσιάζεται ως συνυπεύθυνη με την Ελλάδα για την κρίση λόγω των λανθασμένων πολιτικών που έχει υιοθετήσει.

- 11) Μήπως η Ευρώπη θα έπρεπε να είναι περισσότερο αυστηρή με τις μεταρρυθμίσεις και λιγότερο με τις οριζόντιες περικοπές, που επιπλέον γονάτισαν την οικονομία; (kath3.1.2015.2)
- 12) Τα περισσότερα προβλήματα της Ελλάδας θα είχαν λυθεί ευκολότερα εάν η ΕΕ είχε λειτουργήσει με πιο συλλογικό και ώριμο τρόπο από την αρχή της κρίσης. (kath11.1.2015)
- 13) Ασφαλώς τα λάθη δεν βαρύνουν μόνο εμάς. Έχει κάνει και η ΕΕ τα δικά της σοβαρά λάθη. (kath28.12.2014)

<i>Καθημερινή (2010)</i>		<i>Καθημερινή (2014- αρχές 2015)</i>	
‘Ελλάδα’			
Γραμματικός ρόλος	Συχνότητα εμφάνισης	Γραμματικός ρόλος	Συχνότητα εμφάνισης
Στόχος σε υλικές διαδικασίες	14	Φορέας σε συσχετιστικές διαδικασίες	21
Φορέας σε συσχετιστικές διαδικασίες	11	Δράστης σε υλικές αμετάβατες διαδικασίες	9
Δράστης σε υλικές διαδικασίες	7	Στόχος σε υλικές διαδικασίες	7
Δράστης σε υλικές αμετάβατες διαδικασίες	6	Φαινόμενο σε νοητικές διαδικασίες	6
Αισθανόμενη σε νοητικές διαδικασίες	2	Αισθανόμενη σε νοητικές διαδικασίες	4
Ονοματικό σύνολο σε στοιχείο περιστασης	39	Ονοματικό σύνολο σε στοιχείο περιστασης	27
‘Ευρώπη’/ ‘ΕΕ’			
Γραμματικός ρόλος	Συχνότητα εμφάνισης	Γραμματικός ρόλος	Συχνότητα εμφάνισης
Δράστης σε υλικές διαδικασίες	5	Φορέας σε συσχετιστικές διαδικασίες	10
Αισθανόμενη σε νοητικές διαδικασίες	2	Δράστης σε υλικές διαδικασίες	7
Στόχος σε υλικές διαδικασίες	2	Στόχος σε υλικές διαδικασίες	5
Φορέας σε συσχετιστικές διαδικασίες	2	Αισθανόμενη σε νοητικές διαδικασίες	3
Ονοματικό σύνολο σε στοιχείο περιστασης	15	Ονοματικό σύνολο σε στοιχείο περιστασης	27

Πίνακας 2 | Αναπαραστάσεις της Ελλάδας και της Ευρώπης/ΕΕ στην Καθημερινή

5. Αναπαραστάσεις της Ελλάδας και της ΕΕ στα Νέα

5.1 Στην αρχή της κρίσης (Τα Νέα, 2010)

Τα Νέα στην πρώτη περίοδο της κρίσης προάγουν την εικόνα της Ελλάδας ως αδύναμου κράτους μέλους που χρειάζεται την υποστήριξη και βοήθεια της ΕΕ για να αντιμετωπίσει την κρίση, αναπαράσταση που επίσης αναπτύχθηκε στην *Καθημερινή* την ίδια περίοδο και που καθιστά υπεύθυνη για την κρίση την Ευρώπη. Αντίθετα όμως από την *Καθημερινή*, τα Νέα αποποιούνται οποιαδήποτε ευθύνη της Ελλάδας συγκροτώντας την κρίση ως συστημική. Γραμματικά η αναπαράσταση αυτή πραγματώνεται μέσω του συχνότερου ρόλου της ως Στόχου σε υλικές διαδικασίες με δράστη την Ευρώπη, όπως στα παραδείγματα 14 και 15, ενώ ο συστημικός χαρακτήρας της κρίσης συγκροτείται στις περιπτώσεις όπου άλλα κράτη μέλη είναι συμμετέχοντες με την Ελλάδα. Στο παράδειγμα 16 ο κοινός γραμματικός ρόλος του Στόχου της Ελλάδας και της Πορτογαλίας καθιστά την κρίση συστημική η οποία έχει εξαπλωθεί και στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου, αποσοβώντας έτσι την ευθύνη της Ελλάδας αφού το πρόβλημα δεν αφορά μεμονωμένα τη χώρα.

- 14) Σύμφωνα με τον πρώην ηγέτη του Μάη του '68 και σημερινό πρόεδρο των Ευρωπαίων Πρασίνων, η Ευρώπη πρέπει να βοηθήσει την Ελλάδα αμέσως. (nea29.4.2010.2)
- 15) Ο Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ και ο Όλι Ρεν διαβεβαιώνουν ότι η Ένωση θα συνδράμει την Ελλάδα εάν αντιμετωπίσει πρόβλημα δανεισμού στις αγορές. (nea20.2.2010)
- 16) Η Standard & Poor's, η οποία προχθές υποβάθμισε την Ελλάδα και την Πορτογαλία, χθες προέβη σε υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας και της Ισπανίας. (nea29.4.2010)

Τα Νέα επίσης, αντίθετα από την *Καθημερινή*, συγκροτούν και μια πιο δυναμική εικόνα της Ελλάδας μέσω του ρόλου της ως δράστη σε υλικές διαδικασίες, που προσπαθεί, και ενίοτε τα καταφέρνει υπό προϋποθέσεις, να αντιμετωπίσει τα προβλήματα και τις δυσκολίες της, όπως στο παράδειγμα 17 στο οποίο αναπαριστάται ως ικανή να αποφύγει τον κίνδυνο χρεοκοπίας.

17) Οι εξελίξεις μπορούν να θεωρηθούν συγκρατημένα ευχάριστες –η Ελλάδα απέσπασε τον κίνδυνο της χρεοκοπίας και η Ευρωπαϊκή Ένωση απέφυγε την πεπατημένη της αδράνειας– ωστόσο τίποτα δεν έχει οριστικά κριθεί. (nea6.4.2010)

Η Ευρώπη/ΕΕ, από την άλλη, συγκροτείται ως δυναμική κοινωνική δράστης, όπως φανερώνει ο συχνότερος ρόλος της (δράστης: 11 φορές), αλλά αντίθετα από την *Καθημερινή*, η οποία εστιάζει στην έλλειψη πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης την περίοδο αυτή, τα *Νέα* εστιάζουν στις πράξεις της ΕΕ και ειδικότερα στην ανικανότητά της να διαχειριστεί την κρίση στην ευρωζώνη, αποδίδοντάς της έτσι σαφείς ευθύνες. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα 18:

18) Ο Ντανιέλ ΚονΜπεντίτ ανέφερε ότι η Ευρώπη διαχειρίστηκε την ελληνική κρίση με «καταστροφικό τρόπο» καθυστερώντας υπερβολικά να δεσμευτεί για τη βοήθεια. ... Η Ευρώπη απέτυχε να διαχειριστεί την κρίση. (nea29.4.2010)

Η αναπαράσταση αυτή συγκροτείται και μέσω του ρόλου της ως Στόχου σε υλικές διαδικασίες εστιάζοντας στα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρώπη λόγω της πολιτικής λιτότητας που ακολουθεί, όπως είναι η ανεργία (παράδειγμα 19). Μέσω του ίδιου γραμματικού ρόλου συγκροτείται και ο συστημικός χαρακτήρας της κρίσης (παράδειγμα 20), αφού ο «φόβος για ντόμινο» αποδομεί την άποψη ότι η κρίση αποτελεί ένα «τοπικό» (ελληνικό) πρόβλημα.

19) Με την ανεργία που έχει σαρώσει την Ευρώπη και δεν δείχνει κανένα σημάδι υποχώρησης τι θα γίνει; Κάποτε –έλεγαν– οι οικονομικές πολιτικές καθορίζονταν χάριν των κοινωνικών πολιτικών. Τώρα; (nea25.5.2010)

20) Ο φόβος για ντόμινο διχάζει την Ευρώπη. (nea8.5.2010)

5.2. Στη δίνη της κρίσης (*Τα Νέα*, 2014 –αρχές 2015)

Αντίθετα με την πρώτη περίοδο, την περίοδο αυτή *Τα Νέα* αποδομούν το συστημικό χαρακτήρα της κρίσης και συγκροτούν μια αντιθετική εικόνα: οι αναπαραστάσεις της Ελλάδας «χτίζονται» γύρω από μια ενδεχόμενη έξοδο της χώρας από την ευρωζώνη (Grexit) η οποία όμως δεν έχει απειλητικές, καταστροφικές συνέπειες στις άλλες χώρες. Η αποδόμηση αυτή συγκροτείται συστηματικά στο λόγο της εφημερίδας μέσω

όλων των γραμματικών ρόλων της Ελλάδας. Συγκεκριμένα, ως φορέας σε συσχετιστικές διαδικασίες η Ελλάδα αναπαριστάται ως μη συστημικά σημαντική (παράδειγμα 21), ενώ το χαρακτηριστικό της «ιδιαίτερης περίπτωσης» που της αποδίδεται στο παράδειγμα 22 την απομονώνει από τις άλλες χώρες και μειώνει το συστημικό κίνδυνο.

- 21) «Δεν υπάρχει πλέον δυνατότητα εκβιασμού. Η Ελλάδα δεν είναι συστημικά σημαντική για το ευρώ» δηλώνει ο Φουκς. (nea31.12.2014)
- 22) Η Ελλάδα ξαναπαίει σταδιακά στον ρόλο της «ιδιαίτερης περίπτωσης» που χρειάζεται ειδική μεταχείριση. Και αυτό αποδυναμώνει τον συστημικό κίνδυνο. (nea27.12.2014)

Μέσω του ρόλου της ως αισθανόμενης σε νοητικές διαδικασίες (παράδειγμα 23) η Ελλάδα αναπαριστάται ως ικανή να επιλέξει και να αποφασίσει η ίδια την παραμονή της στο ευρώ περιορίζοντας με τον τρόπο αυτό τις συνέπειες στην ίδια. Ένας άλλος τρόπος πραγμάτωσης της αναπαράστασης αυτής είναι ως δράστης σε υλικές αμετάβατες διαδικασίες όπως *φεύγω, βγαίνω, παραμένω*, μέσω των οποίων συγκροτείται η θέση της Ελλάδας στην ΕΕ, όπως στο παράδειγμα 24.

- 23) Η Ελλάδα όμως με τις επιλογές που θα κάνει σήμερα, θα αποφασίσει αν θα παραμείνει στη βάρκα του ευρώ και αύριο όταν θα κάνει τη στροφή το Βερολίνο. (nea15.12.2014)
- 24) «Μόνο εάν βγει η Ελλάδα από το ευρώ, αλλά βεβαίως παραμείνει μέλος της ΕΕ, η χώρα θα πάρει και πάλι ανάσα» εκτιμά ο οικονομολόγος και πρόεδρος του Ινστιτούτου Γερμανικής Οικονομίας της Κολονίας Μίχαελ Χίτερ. (nea31.12.2014)

Αναφορικά με την ΕΕ, *Τα Νέα* αναπτύσσουν μια διττή αναπαράσταση: από τη μια εστιάζουν στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ΕΕ λόγω της αναποτελεσματικής διαχείρισης της κρίσης και από την άλλη συγκροτούν επίσης το μη συστημικό κίνδυνο από ένα ενδεχόμενο Grexit. Η πρώτη αναπαράσταση πραγματώνεται κυρίως μέσω του ρόλου της ως φορέα (παράδειγμα 25), όπου της ασκείται κριτική λόγω των πολιτικών λιτότητας που εφαρμόζει, και η δεύτερη ως στόχος σε υλικές διαδικασίες, όπως το παράδειγμα 26, στο οποίο αποδομείται ο συστημικός χαρακτήρας της κρίσης.

- 25) Η Ευρώπη σήμερα δεν είναι θύμα της κρίσης. Η Ευρώπη είναι θύμα της λιτότητας. (nea16.1.2015.2)

26) Και αυτό διότι ο κίνδυνος δεν είναι πλέον ότι τα προβλήματα της Ελλάδας «θα μολύνουν» την υπόλοιπη Ευρώπη. (nea31.12.2014.2)

Τα Νέα (2010)		Τα Νέα (2014- αρχές 2015)	
‘Ελλάδα’			
Γραμματικός ρόλος	Συχνότητα εμφάνισης	Γραμματικός ρόλος	Συχνότητα εμφάνισης
Στόχος σε υλικές διαδικασίες	11	Φορέας σε συσχετιστικές διαδικασίες	14
Φορέας σε συσχετιστικές διαδικασίες	9	Δράστης σε υλικές αμετάβατες διαδικασίες	10
Δράστης σε υλικές διαδικασίες	9	Αισθανόμενη σε νοητικές διαδικασίες	10
Δράστης σε υλικές αμετάβατες διαδικασίες	7	Στόχος σε υλικές διαδικασίες	7
Ονοματικό σύνολο σε στοιχείο περίπτωσης	47	Δράστης σε υλικές διαδικασίες	6
		Ονοματικό σύνολο σε στοιχείο περίπτωσης	47
‘Ευρώπη’/ ‘ΕΕ’			
Γραμματικός ρόλος	Συχνότητα εμφάνισης	Γραμματικός ρόλος	Συχνότητα εμφάνισης
Δράστης σε υλικές διαδικασίες	11	Φορέας σε συσχετιστικές διαδικασίες	7
Στόχος σε υλικές διαδικασίες	3	Στόχος σε υλικές διαδικασίες	3
Δράστης σε υλικές αμετάβατες διαδικασίες	2	Δράστης σε υλικές διαδικασίες	3
Φορέας σε συσχετιστικές διαδικασίες	2	Αισθανόμενη σε νοητικές διαδικασίες	2
Ονοματικό σύνολο σε στοιχείο περίπτωσης	14	Ονοματικό σύνολο σε στοιχείο περίπτωσης	22

Πίνακας 3 | Αναπαραστάσεις της Ελλάδας και της Ευρώπης/ΕΕ στα Νέα

6. Συμπεράσματα

Οι δυο εφημερίδες διαφέρουν ως προς την οπτική που υιοθετούν και ως προς την απόδοση ευθυνών για την οικονομική και πολιτική κρίση. Η *Καθημερινή* και στις δυο περιόδους που εξετάζονται αναπτύσσει μια σταθερή οπτική για την κρίση. Συγκροτεί την ΕΕ ως υπεύθυνη είτε λόγω της έλλειψης οικονομικής και πολιτικής της ενοποίησης στην πρώτη περίοδο είτε λόγω της αναποτελεσματικής διαχείρισης της κρίσης και των πολιτικών λιτότητας που εφαρμόζει στη δεύτερη περίοδο. Παράλληλη ευθύνη αποδίδει και στην Ελλάδα λόγω πολιτισμικών χαρακτηριστικών και των εγγενών προβλημάτων της ελληνικής δημόσιας σφαίρας. Η έμφαση στα πολιτισμικά χαρακτηριστικά ως αιτίες της κρίσης και η οπτική της κρίσης από μια «τοπική» ματιά που προάγει η εφημερίδα έχουν επίσης επισημανθεί από τον Mylonas (2014), ο οποίος σημειώνει ότι η *Καθημερινή* αντιμετωπίζει την κρίση ως ένα εθνικό και ηθικό πρόβλημα.

Η αναστοχαστική αυτή προσέγγιση της εφημερίδας αναπτύσσεται διαχρονικά και στις δυο περιόδους και αποτελεί ένα από τα κυριότερα στοιχεία διαφοροποίησης της οπτικής της κρίσης στις δύο εφημερίδες, καθώς σε καμία περίοδο στα *Νέα* δεν αναπαριστάται η Ελλάδα ως υπεύθυνη για την κρίση. Εκτός από την απόδοση ευθυνών, η *Καθημερινή* εστιάζει και στη δύσκολη κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η Ελλάδα και στις δύσκολες συνθήκες που αντιμετωπίζει λόγω των πολιτικών λιτότητας. Η αναπαράσταση αυτή συγκροτείται και στις δυο περιόδους, γεγονός που ενισχύει τη διαχρονικά σταθερή οπτική της εφημερίδας για την κρίση.

Τα Νέα, σε αντίθεση με την *Καθημερινή*, αναπτύσσουν μια ασταθή οπτική για την κρίση στις δυο περιόδους. Η κυριότερη διαφοροποίηση στην οπτική της εφημερίδας έγκειται στη συγκρότηση του (μη)-συστημικού χαρακτήρα της κρίσης. Στην πρώτη περίοδο η κρίση αναπαριστάται ως συστημική και τοποθετείται σε ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο με αποτέλεσμα η όποια ευθύνη της Ελλάδας να αποσοβείται, ενώ παράλληλα η ΕΕ συγκροτείται ως η κύρια υπεύθυνη λόγω της αναποτελεσματικής διαχείρισης της κρίσης και της επιμονής της στα μέτρα λιτότητας. Στη δεύτερη περίοδο η συστημική διάσταση της κρίσης αποδομείται, η Ελλάδα συγκροτείται ως απομονωμένη από τα άλλα κράτη μέλη και οι συνέπειες μιας ενδεχόμενης εξόδου από τη ζώνη του ευρώ περιορίζονται μόνο στην εγχώρια σφαίρα.

Η διαφοροποίηση στην οπτική της κρίσης στις δυο περιόδους μπορεί να ερμηνευθεί με βάση το ευρύτερο πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο καθώς και την πολιτική τοποθέτηση της εφημερίδας. Συγκεκριμένα, στα πρώτα χρόνια της κρίσης όπου το κόμμα που υποστηρίζουν *Τα Νέα* είναι στην κυβέρνηση, αρνούμενα κάθε ευθύνη της ΕΛ-

λάδας και μεταθέτοντάς την στην ΕΕ ουσιαστικά απομακρύνουν την ευθύνη από το κυβερνών κόμμα. Στην τελευταία περίοδο η αποδόμηση του συστημικού χαρακτήρα της κρίσης μπορεί να συσχετιστεί με την περίοδο πολιτικής αστάθειας και τεκτονικών αλλαγών που επικρατούν στην ελληνική πολιτική σφαίρα καθώς και με την άνοδο του αντίπαλου αριστερού κόμματος και της ρητορικής του αναφορικά με τη δυναμική διαπραγμάτευση με την ΕΕ σε περίπτωση νίκης του.

Η οπτική της κρίσης με βάση πολιτισμικά χαρακτηριστικά και ο περιορισμός της στην εγχώρια σφαίρα, οπτική που προάγει η *Καθημερινή*, και η οπτική της στο πλαίσιο ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού και παγκόσμιου οικονομικο-πολιτικού συστήματος που υιοθετούν *Τα Νέα*, τουλάχιστον την αρχική περίοδο, συνάδουν με τα ευρήματα μιας άλλης μελέτης που διερευνά τις αναπαραστάσεις της κρίσης σε δυο διαφορετικής πολιτικής τοποθέτησης βρετανικά περιοδικά (Mitsikoroulou & Lykou 2015). Οι αντίστοιχες προσεγγίσεις της κρίσης που συγκροτούνται στον εγχώριο και το διεθνή χώρο των ΜΜΕ μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα συντηρητικά μέσα αναπαράγουν τις κυρίαρχες απόψεις για την κρίση που θεωρούν ως τρόπο αντιμετώπισης μιας «τοπικής» κρίσης τις πολιτικές λιτότητας, ενώ τα μέσα κεντροαριστερού προσανατολισμού θεωρούν την κρίση συστημική και πολιτική, την ερμηνεύουν σε ένα ευρύτερο κοινωνικο-πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο και καλούν για συστημική αντιμετώπισή της από την ΕΕ.

Βιβλιογραφία

- Halliday, M.A.K., and Ruqaiya Hasan. 1989. *Language, Context and Text. Aspects of Language in a Social Semiotic Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Halliday, M.A.K., and C.M.I.M. Matthiessen. 2004. *An Introduction to Functional Grammar* (3rd ed.). London and New York: Routledge.
- Juko, Sonja. 2010. "Have the media made the Greek crisis worse?" *Economic Sociology* 12(1):28–41.
- Kutter, Amelie. 2014. "A catalytic moment: The Greek crisis in the German financial press." *Discourse & Society* 25(4):446–466.
- Lambropoulou, Sofia. 2014. "Greece will decide the future of Europe': The recontext-

- tualisation of the Greek national elections in a British broadsheet newspaper.” *Discourse & Society* 25(4):467–482.
- Mitsikopoulou, Bessie, and Christina Lykou. 2015. “The discursive construction of the recent European economic crisis in two political magazines”. *On the Horizon* 23(3):190–201.
- Mylonas, Yiannis. 2012. “Media and the economic crisis of the EU: The ‘culturalization’ of a systemic crisis and Bild-Zeitung’s framing of Greece.” *TripleC* 10(2):646–671.
- Mylonas, Yiannis. 2014. “Crisis, austerity and opposition in mainstream media discourses of Greece.” *Critical Discourse Studies* 11(3):305–321.
- Politis, Pericles, and Maria Kakavoulia. 2006. “Direct discourse in the Greek press: From evidentiality to subjectivity.” *Revista Alicantina de Estudios Ingleses* 19:345–363.
- Σεβαστάκης, Νικόλας, και Γιάννης Σταυρακάκης. 2012. *Λαϊκισμός, αντιλαϊκισμός και κρίση*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Touri, Maria, & Shani Lynn Rogers. 2013. “Europe’s communication deficit and the UK Press: Framing the Greek financial crisis.” *Journal of Contemporary European Studies* 21(2):175–189.
- Tzogopoulos, George. 2013. *The Greek Crisis in the Media: Stereotyping in the International Press*. Farnham: Ashgate.
- Wodak, Ruth. 2009. *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Wodak, Ruth, and Jo Angouri. 2014. “From Grexit to Grecovery: Euro/crisis discourses.” *Discourse & Society* 25(4):417–423.

